

УДК 334.72

ОФШОРИЗАЦІЯ: ПОНЯТТЯ ОФШОРНИХ ЗОН, ОСОБЛИВОСТІ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

В. О. Царук

студентка 4 курсу, група УПЕП-41, навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Г. М. Юрчик

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Узагальнено існуючі підходи до визначення сутності «офшорів». Визначено причини їх створення та особливості. Наведено класифікацію офшорів за різними ознаками та офіційно визнаний їх перелік в Україні.

Ключові слова: офшорна зона, фіскальні умови, офшоризація бізнесу.

Обобщены существующие подходы к определению сущности «оффшоров». Определены причины их создания и особенности. Приведена классификация оффшоров по разным признакам и официально признан их перечень в Украине.

Ключевые слова: оффшорная зона, фискальные условия, оффшоризация бизнеса.

The existing approaches to defining the essence of «offshore» were generalized. The reasons for their creation and features are determined. The classification of offshore companies on various grounds is given and their list in Ukraine is officially recognized.

Keywords: offshore zone, fiscal conditions, business offshore.

Разом із розвитком глобальної економіки та міжнародних економічних відносин відбувається офшоризація світової та національних економік, що нерозривно пов'язано з поняттям «офшор» або «офшорна зона». Це актуалізує необхідність їх дослідження як в теоретичному, так і прикладному аспектах.

Англійське словосполучення «off shore» дослівно означає «поза берегом». В економічній літературі існує цілий ряд інших синонімічних термінів, що застосовуються до позначення класичних офшорів, зокрема це такі терміни як «офшорна юрисдикція», «офшорне середовище», «офшорна зона», «офшорний фінансовий центр» (ОФЦ), «офшорний бізнес», «офшорний банківський центр», «податковий притулок», «податкова гавань», «податковий рай», «податковий притулок», «податковий парадиз», «податковий оазис» та ін.

Як свідчать результати дослідження, сутність офшорних зон визначається в межах таких підходів:

- 1) офшор як країна (або її частина), що має особливі умови оподаткування;
- 2) офшор як метод ухилення від сплати податків;
- 3) офшор як бізнес, який мінімізує власні податкові зобов'язання;
- 4) офшор як інструмент стимулювання інвестиційної активності у державі (табл. 1).

Необхідною передумовою розуміння сутності та особливостей функціонування офшорних зон є розуміння причин та цілей їх створення. Основні причини створення офшорів умовно поділяють на економічні, соціальні та науково-технічні. Проте, перші все ж таки переважають, оскільки спрямовані на залучення іноземних інвестицій та збільшення податкових надходжень за рахунок значних обсягів фінансових ресурсів, які надходять з-за кордону.

Таблиця 1

Узагальнення існуючих підходів до визначення поняття «офшор»

Автор	Визначення «офшору»
Офшор як «країна» (її частина), що має особливі умови оподаткування	
Баула О., Сачук А.	країна або її частина, де на законодавчому рівні закріплений пільговий режим оподаткування, частково або повністю зняті митні й торговельні обмеження, знижені або відсутні вимоги до бухгалтерського обліку для нерезидентів
Карлін М., Івашко О.	держава, законодавство якої дозволяє або взагалі не сплачувати податки, або сплачувати їх за зниженою ставкою
Метод ухилення / мінімізації при сплаті податків	
Ведров О.	метод ухилення від сплати податків, який спирається на законодавство багатьох країн (в основному острівних), які частково або повністю звільняють від оподаткування доходи компаній, отримані поза межами кордонів (берегів) країни реєстрації; один з основних і найефективніших методів цього спрямування
Бізнес, який ухиляється / мінімізує власні податкові зобов'язання	
Пешко В.	підприємницька діяльність, що виконується в межах міжнародної групи компаній, частина підрозділів якої розміщена в країнах, що надають податкові, валютні, інвестиційні й інші пільги за певних умов
Шереметинська О.	особливий організаційно-юридичний статус підприємства, що забезпечує йому максимальне зниження податкових втрат (у більшості випадків – до нуля)
Інструмент стимулювання інвестиційної діяльності	
Апель А.	специфічний інструмент стимулювання інвестиційної діяльності і збільшення надходжень до бюджетів депресивних територій, економічний ефект якого ґрунтується на явищі зростання державних доходів завдяки розширенню податкової бази (використанню її особливого виду доходів, отриманих лише від здійснення зовнішньоекономічної діяльності) та мінімізації величини податкового навантаження

Офшорні зони мають низку особливостей, які відрізняють їх від інших груп країн з пільговим оподаткуванням, до яких можна віднести максимально сприятливі фіскальні умови ведення бізнесу (відсутня або мінімальна ставка податку, спрощена процедура звітності), відсутні вимоги щодо формування статутного капіталу компаній, відсутність обмежень щодо вивезення валюти тощо (рис. 2).

Зазвичай, податок на прибуток або має нульову ставку або не перевищує 1–2%. Досить поширеною є практика за якою з фірм, що зареєстровані у цих країнах (але ведуть діяльність в іншій державі), стягують разовий річний податок, що не залежить від доходу, отриманого компанією	В офшорних зонах максимально спрощена процедура звітування бізнесу (як правило, не потрібно представлення бухгалтерських звітів і податкових декларацій, а єдиною формою звітності є щорічний фінансовий звіт)	В офшорних зонах відсутні / мінімальні вимоги до статутного капіталу компаній, які там реєструються. Найчастіше статутний капітал просто декларується, а мінімальний розмір, як правило, не встановлюється
Низька / нульова ставка податку на прибуток	Спрощена система звітності	Відсутні вимоги до статутного капіталу
Особливості офшорних зон		
Конфіденційність реєстрації бізнесу	Відсутність обмежень на вивіз валюти	Спрощена процедура управління бізнесом
Не підлягають розголошенню особи, які є засновниками та власниками компаній (розкриття такої інформації може вимагатися лише у випадку початку розслідування по факту здійснення карного злочину)	В офшорних зонах компанії можуть вільно відкривати депозити в будь-якій валюті. Вони мають право робити й одержувати платежі в будь-якій валюті без жодних обмежень	В переважній більшості випадків менеджмент бізнес-діяльності носить умовний характер (керування здійснюється секретарською фірмою за дорученням власника)

Рис. 2. Особливості офшорних зон (Джерело: побудовано автором на основі [1; 2])

Для дослідженні офшорних зон важливе значення має їх класифікація (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація офшорних зон [1; 2]

Вид офшорів	Характеристика
За податковим режимом та вимогами до ведення звітності:	
Класичні	Офшори, в яких повністю звільнено компанії від оподаткування (фірма платить тільки фіксований платіж за продовження ліцензії на діяльність), а вимоги до ведення фінансової звітності або повністю відсутні, або є мінімальними (Панама, Багами, Британські)
Зони низького оподаткування	Країни, в яких офшорні компанії користуються помітними пільгами при оподаткуванні. Фінансова звітність офшорних компаній є обов'язковою (Кіпр, Угощина)
Інші зони	Завдяки деяким особливостям законодавства даних країн і за умови побудови грамотних фінансових схем компанія може звести до мінімуму сплачувані податки. Проте існує необхідність ведення бухгалтерського обліку для офшорних компаній (Великобританія)
За міжнародним правовим статусом:	
Незалежні держави	Багамські острови, Ірландія, Кіпр, Мальта, Люксембург, Сінгапур, Панама
Держави, асоційовані з іншими державами	Монако (з Францією), острови Кука і Ніуе (з Новою Зеландією), Ліхтенштейн (з Швейцарією)
Теторії у складі держав або у підпорядкуванні	Гібралтар, Мен, Бермудські острови, Антильські острови (Велика Британія), Аруба, Антильські острови (Нідерланди), Гвіана (Франція), Гонконг (Китай)
Федеративні суб'єкти	Штати Вайомінг, Делавер, Флорида (США), Кантони Цуг, Фрібург (Швейцарія)
За дислокацією офшорних зон:	
Азіатсько-тихоокеанські	Вануатау, Науру, о. Кука, Самоа, Тонга, Лабуан

продовження табл. 2

Африканські	Ліберія, Маврикій, Сейшельські острови
Близький Схід	Бахрейн, Дабай, Ліван
Європейські	Андорра, Гібралтар, Кіпр, Ліхтенштейн, Мальта, Монако
Карибські	Англія, Антигуа і Барбуда, Аруба, Барбадос, Беліз, Гренада, Домініка
За рівнем надійності:	
Найбільш надійні	Гонконг, Люксембург, о. Мен, о. Джерсі, Сінгапур
Середньої надійності	Андорра, Бахрейн, Барбадос, Бермуди, Гібралтар, Лабуан, Макао, Монако
Найменш надійні	Ангілья, Антигуа, Аруба, Багами, Британські Віргінські острови, Домініка, Ліван

Кожна держава самостійно вирішує питання визнання тієї чи іншої офшорної зони. Так, в Україні затверджений «Перелік офшорних зон», що затверджений розпорядженням КМУ від 23 лютого 2011 р. № 143-р. (табл. 3).

Показово, що в офіційному переліку офшорних зон, які визнаються КМУ, немає таких країн, як Кіпр, Гонконг та Швейцарія. Це свідчить про завуальовану участь владних структур в прихованому виведенні капіталу через офшорні зони.

Таблиця 3

Перелік офшорних зон, які визнаються в Україні (за рішенням КМУ)

Територіальна приналежність	Перелік офшорів
Британські залежні території	Острів Гернсі, Острів Джерсі, Острів Мен, Острів Олдерні
Близький Схід	Бахрейн
Центральна Америка	Беліз
Європа	Андорра, Гібралтар, Монако
Африка	Ліберія, Сейшелські Острови
Карибський регіон	Ангілья, Антигуа і Барбуда, Аруба, Багамські Острови, Бермудські Острови, Британські Віргінські Острови, Віргінські острови (США), Гренада, Кайманові Острови, Монтсератт, Нідерландські Антильські Острови, Пуерто-Ріко, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Співдружність Домініки, Теркс і Кайкос
Тихоокеанський регіон	Вануату, Маршальські Острови, Науру, Ніуе, Острови Кука, Самоа
Південна Азія	Мальдівська Республіка

Таким чином, офшор є державою (її частиною), які мають особливі умови оподаткування. Основна мета їх створення – залучення іноземних інвестицій та збільшення податкових надходжень. Бізнес вдається до офшоризації власної діяльності в основному з метою мінімізації податкових зобов'язань. Для розуміння відмінностей у офшорних зонах їх прийнято класифікувати за податковим режимом, правовим статусом, дислокацією, надійністю.

1. Чеберяко О. В. Сутність офшорної фінансової діяльності та її вплив на економіку України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. Вип. 118(2). С. 46–59. 2. Корнеева Е. Офшорний мир: взгляд изнутри. М. : Экономика, 2012. 317 с.